

ISMERETLEN TIPUSU EDÉNY LEBŐRŐL.

(XLI. tábla.)

Túl a Tiszán, Tápé községgel szemben terül el a mult század végén ármentesített „tápéi rét“, Szeged város több ezer holdas birtoka. Teljesen sík terület, valamikor a Tisza és Maros ártere, amelynek csak két kipúposodása van. Egyik a Malajdok, mintegy 5, másik a Lebő, körülbelül 8 kilométerre a Tisza mai folyásától. Az utóbbinak mintegy 150 holdas, a síkból szigetszerűen kiemelkedő területén egyik érdemes elődöm, Reizner János végzett kutatásokat, harminc évvel ezelőtt, a legmagasabb emelkedésen, amely kapu gyanánt őrzi a Lebőnek a Tisza felől való bejárását. Sok obsidián szilánkot, népvándorláskori hajkarikákat és pár feldúlt sírt találván, hamarosan be is fejezte Reizner az ásatást, azon az alapon, hogy a terület már meg volt bolygatva. Feljegyzi ugyan, hogy pár ásónyomra mindenütt tömördek cserépdarabot talált, de nem gyűjtötte és nem írta le őket. Abban az időben, bár első elődöm jószemű és igen lelkiismeretes megfigyelő volt, az Alföld régészei nem sok ügyet vetettek a cseréptöredékekre.

Reizner följegyzései nyomán 1927-ben megtekintettem az *insula Lebeő*-t — XVIII. századbéli térképeken még ez a neve, a ma már csak két erecske, a Bogdány és Porgány által körülfolyt emelkedésnek — s próbaásatást tartottam Farkas Mihály földjén, közvetlen a Reizner által megpróbált terület mellett. S mivel neolithikus és rézkori cserepek nagy tömegére akadtam, ez évben rendszeres ásatást végeztem a tanya körül. Kiderült, hogy homokhordással csak felületes honfoglaláskori temetőt pusztítottak el e helyen, ellenben megmaradt egy része a rézkori temetőnek s ha bolygatva is, a neolithikus telepnek, amelybe a rézkori sírokat beleásták.

Az ásatás igen gazdag eredményeket adott úgy sírleletekben, mint tűzpadok és személgödrök hulladékaiiban. (Kifejezett lakógödrt nem találtam.) Kő- és csontszerszámok, a Tompa Ferenc által „tiszai kulturá“-nak nevezett alföldi neolithikumra jellemző síma és díszített cserepek, köztük monochrom (piros, vagy barna), bichrom (piros és sárga) és polichrom (piros, sárga, fehér) festésűek szekrényeket fognak megtölteni, bár a terület feltárása még nem teljes.

Mielőtt a lebői anyag rendszeres ismertetését megkezdhetném, már is indokoltnak látom egy neolithikus edénytípus publikálását, amelyre a kezemügyébe eső irodalomban nem találok analógiát.

A lebői neolithikus cserepek tömegében száz számra találni egy henger-alakú, erősen, szinte gallérszerűen kihajló peremű edénynek a darabjait, úgy, hogy ezt lehet a lebői kerámika vezető típusának mondani. Anyaga valamennyinek ugyanaz: jól iszapolt, halványpirosra égetett anyag; körülbelül azonosak a méretek is: magasság 15—20, fenék átmérő 8—10, szájbőség 18—20 cm; s azonos a díszítése is: a síma szalagokra felosztott teret meanderek és meandroidok töltik ki.

Sajnos, a sok töredék közül csak egy esetben sikerült annyi összetartozót találni, hogy legalább egyetlen galléros edénynek a teljes profilját megkaphattuk. Majdnem féloldalát, amelyet gipsszel kiegészítve képen bemutathatunk. Az edény magassága 17, fenék átmérője 10, szájbősége 20 cm. A 6 cm széles gallér 12 cm magasságban ugrik ki a fölfelé enyhén bővülő, hengeres testből. Az aránylag vékonyfalú edény pereme meanderekkel van díszítve, az edény teste pedig hosszában négy mezőre osztva, azonban azok díszítése nem volt azonos. Mint az ép mezőtől jobbra eső, a képen nem látható töredék mutatja, a következő mező magasságban három részre volt osztva s azok közül az alsó-felső cikk-cakk vonalakkal, a középső csúcsokra állított és sarkukkal összeérő négyszögekkel volt kitöltve.

Nem lehetetlen, hogy a galléros edény a vizekkel elzárt Lebő-sziget neolithikumvégi kerámiájának helyi specialitása volt.

Móra Ferenc.